

82

2-16

910

u. y.
u. p-

ԱՄԷՆ ՊՐԱԿ ԱՄԻՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ

Ն Ա Ք Բ Ի Ն Ք Ե Ր Թ Ը Ն

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀՌԶԱԿԱՌՐԳԱՂՏՆԻ
ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ ՆՈՐԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԹԱՐԳՄ. Ժ. Շ.

ԹԻԻ 7

ԿՆՈՋ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

— Կը կարծէիք որ ձեզի չի ճանչցայ, Պր. Բինգհեմընը ըսաւ Օր
Միմի Տրվալ:

ԿՆՈՋ ՎՐԷԺԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՏՌԱՄ ՄԸ

Նուագահանդէսը վերջանալու մօտ էր: Լուսափողփող մեծ սրահին մէջ, ուր փութացած էին Նիւ Եօրքի հիւսիսակողմի մէկ փոքր քաղաքին՝ Բաթէրօընի լաւագոյն ընկերութեան պատկանողները, խորին լռութիւն մը կը տիրէր:

Յանկարծ «քօնթուալթօ»ի հիանալիօրէն ջինջ ձայն մը քարձրացաւ: Ամէն ոք իր շունչը կը բռնէր, աւելի ազդէկ լսելու համար այս երկնային երաժշտութիւնը:

Երգչուհին բեմին մէջտեղը ոտքի վրայ կեցած էր և այնքան գեղեցիկ էր որ չէին գիտեր թէ որո՞ւ վրայ հիանալու էր աւելի, կնո՞ջ թէ արուեստագիտուհին:

Քանի մը չարաթէ ի վեր էր միայն որ Մինի տը Վալի աստղը ծագած էր հորիզոնին վրայ: Տարիներով ուսնելէ ետք, իր սկզբնաւորութիւնը կատարած էր Նիւ Եօրքի ամէնէն մեծ նուագահանդէսներուն մէջ: Յաջողութիւնը շանթանարիչ եղած էր:

Թերթերը իրարու հետ մրցած էին գովելու համար արուեստագիտուհին և անոր տաք ու յափշտակիչ ձայնը, որ մինչեւ հոգիին խորը կը յուզէր: Ամենքն ալ միաձայն կը խոստովանէին թէ ո՞չ ոք կը յիշէր որ այդքան զմայլելի ու այդքան ճարտարօրէն զեկավարուած ձայն մը լսած ըլլար:

Անոր ձայնին ծանր չեչտը կարծես թէ հակադրած էր Մինիի նկարագրին վրայ: Ամէն պարագայի մէջ խիստ և պազ դէմք մը ցոյց կուտար: Արդէն իր տարօրինակ աժդուհութիւնը շատ ազուոր կը վայլէր իր գեղեցիկութեանը: Ուստի չէր աշխատեր ծածկել զայն չղարի տակ, որուն դիմում կ'ընեն արուեստագիտուհիները:

Բաթէրօընի մէջ ամէն տարի կը տրուէին երեք մեծ նուագահանդէսներ, որոնց համար հոչակաւոր արուեստա-

գէտներ քերել կուտային Նիւ Եօրքէն: Բնականաբար թափ-
րոնին տնօրէնը պիտի չկրնար իր քաղաքակիցներուն լսեցնել
այդքան զգայացունց արուեստագէտներ, եթէ Բաթէրսընի
հարուստ գործարանատէրներուն դրամական աջակցութիւնը
չըլլար:

Այսու հանդերձ, երբ իմացուեցաւ թէ նուագահանդէսին
կազմակերպիչը Մինի տը Վալի գրած էր, ընդհանուր կար-
ծիքը սա եղաւ թէ անիկա պիտի մերժէր: Ինք ալ զրէթէ
զարմանքի մատնուեցաւ երբ հաստատական պատասխան մը
ստացաւ, մանաւանդ որ իր տեղափոխութեան համար չնչին
վարձք մը կը պահանջէր:

Մը. Չարլզ Կըրնի, Բաթէրսընի ամէնէն հարուստ բնա-
կիչներէն մէկը, կերպով մը այդ երաժշտական հանդէսնե-
րուն հօգին էր և նիւթական լայն բաժինով մը կը նպաս-
տէր անոնց:

Ինք էր որ թափաբաղաւթն թելադրած էր Մինի տը Վալի
գիմելու: Արդէն յաջողութեան մեծ յոյս մը չունէր, գիտ-
նալով թէ երիտասարդ արուեստագիտունին մինչեւ այն
ատեն չարունակ մերժած էր այս կարգի առաջարկներ, կամ
գոնէ բրած էր այնպիսի պահանջումներ, որոնք մերժումի
մը հաւասար էին:

Ուստի շատ ուրախացաւ երբ լսեց թէ կ'ընդունէր:
Ստուգիւ մարդուն կարծելը կուգար թէ Մինի տը Վալ մաս-
նաւոր համակրութիւն մը կը տածէր Բաթէրսըն քաղաքին
համար:

Նուագահանդէսին իրիկունը, Չարլզ Կըրնի, հարուստ
գործարանատէրը, թիկնաթողներուն առաջին շարքին վրայ
նստած էր: Իր քովը կը գտնուէր յիշու տարեկանի մօտ
անձնաւորութիւն մը: Բարձրահասակ և նիհար էր և աւեր-
ուած դէմքը ճարտասանօրէն կը վկայէր թէ անիկա միշտ օրի-
նակելի կեանք մը վարած չէր:

Այդ անձնաւորութիւնը կը կոչուէր Սէմիւըլ Լայըն:
Երեք տարիէ ի վեր հաստատուած էր Բաթէրսընի մէջ, փոքր
սիրուն ամարանոց մը կը բնակէր Ուիլքըմ Սթրիթ, և խիստ
հարուստ մէկը կը նկատուէր:

Երբ երգչունին իր վերջին շեշտը արձակեց, որոտագին
ծափեր թնդացին: Աննկարագրելի խանդավառութիւն մը

ցոյց տրուեցաւ: Մինի տը Վալ պարտաւորուեցաւ դարձեալ
բեմին վրայ դալ և երկու կամ երեք յաւելումական
կտորներ երգել:

Վերջապէս հանգիսականները կամաց կամաց մեկնեցան:
Չարլզ Կըրնի փութով «Փուայէ» գնաց, երգչունին քով,
որ արդէն մեկնելու վրայ էր:

— Օր. տը Վալ, ըսաւ անոր, քիչ մը ետքը, տանա
մէջ քանի մը մտերիմ բարեկամներ պիտի ընդունիմ ընթրիքի
համար: Մեծ երջանկութիւն պիտի պատճառէք ինծի եթէ
հաճիք ձեր ներկայութիւնով պատուել այս հաւաքոյթը:

Կնոջ դէմքը պահեց իր ծանրութիւնը և լրջութիւնը:
Առանց ուղղակի պատասխանելու գործարանատէրին հրա-
ւերին, ըսաւ անոր:

— Նախ հարցում մը, Մը. Կըրնի: Նուագահանդէսի
միջոցին ձեր ձախ կողմը նստող պարոնը ո՞վ էր:

— Մը. Սէմիւըլ Լայընն էր:

— Սէմիւըլ Լայըն, կրկնեց կինը խոհուն դէմքով մը:
Ո՛չ, այն ատեն չեմ ճանչնար զայն: Ինծի անանկ կուգար
սակայն թէ տեղ մը տեսած էի զինքը: Ընթրիքին պիտի
գտնուի՞:

Կըրնի չնշմարեց այն անսովոր շեշտը, որով եղած
էր այս հարցումը,

— Բայց այո՛, տունս յաճախող մտերիմ բարեկամներէս
մէկն է, ըսաւ:

— Մը. Կըրնի, շնորհակալ եմ ձեր սիրուն հրաւերին
համար և սիրայօժար կ'ընդունիմ: Կ'ուղէ՞ք որ իմ օթոմո-
պիլովս ձեր տունը տանիմ ձեզ:

— Հաճոյքով: Միայն թէ թոյլ տուէք, Օր. տը Վալ,
որ ըսեմ թէ ե՛ս ձեզի երախտապարտ եմ և շատ շնորհակալ
եմ որ ընդունեցիք իմ համեստ հրաւերս:

Տարօրինակ ժպիտ մը անցաւ կնոջ չթթունքին վրայէն,
բայց պատասխան չտուաւ: Առաջ անցաւ: Տակաւին քանի
մը կառքեր կը սպասէին փողոցին մէջ: Չարլզ Կըրնի երկ-
չունին ներկայացուց իր կնոյը, որուն հետ կը գտնուէր
Սէմիւըլ Լայըն: Այս վերջինը պիտի մեկնէր գործարանա-
տէրին կառքովը:

Չորսն ալ նստան այն օթոմոպիլը, որ Մինի տը Վալը

Նիւ Եօրքէն բերած էր և գիշերը դարձեալ հոն պիտի տանէր:

Երբ կըրնի երգչուհին ներկայացուց Սէմիւը Լայընի, անիկա ա՛յնպիսի ակնարկ մը ձգեց որ Սէմիւը զգաց թէ արիւնի յորձանք մը կը բարձրանար դէմքին վրայ: Արդէն նուազանհոգեօր սրահին մէջ կարծած էր նշմարել, առանց աչքին հաւտալու, թէ երգչուհին զաղտնապէս բոցավառ ակնարկներ կ'ուղղէր իրեն: Ուրեմն հաճելի՞ երեւցած էր անոր: Ուրեմն տպաւորութիւն՝ գործած էր այդ կնոջ վրայ: Ո՛րչափ ալ փայփայուէր իր առնական ունայնամտութեանը մէջ, նորէն շատ զարմանք զգացած էր:

Անշուշտ հոն գտնուող բոլոր մարդոց պէս, չէր կրցած չիփանալ երգչուհիին սքանչելի գեղեցկութեանը վրայ, բայց մտքէն անգամ անցուցած չէր ո՛ր և է զգացում ներշնչել անոր, ո՛րչափ ալ աղէկ գաղափար մը ունեցած ըլլար իր անձին վրայ: Եւ ահաւասիկ անհաւանական իրականացած կ'երեւէր:

— Տարբերութիւն չընէր, ըսաւ ինքնիրեն, կիներուն սիրաւ շատ տարօրինակ է:

Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, Մինիի ընթացքէն քաջաւերուած, յարգալից և շնորհալի վարմունք մը ցոյց տուաւ անոր հանդէպ:

Շուտով հասան ամարանոց, ուր արդէն հաւաքուած էին քսանի չափ անձեր: Ընթրիքը Լուկուլլոսեան ճշմարիտ խնձոր մը եղաւ, որուն պատիւ ընծայեցին բոլոր հրաւիրեալները: Մինչեւ գիշերը ուշ ատեն սեղանէն չելան, խօսելով զուարթօրէն:

Մինի տը Վալ ամէնուն ուշադրութեան առարկան էր: Եւ արդէն վերապահ և մանաւանդ լռակեաց վիճակ մը ցոյց կուտար: Ո՛չ իսկ անգամ մը իր կողմէ խօսք մը չըրաւ: Երբ հարցում մը կ'ընէին իրեն, շնորհալի կերպով կը պատասխանէր, բայց միշտ քտնի մը բառով:

Ընթրիքէն վերջ, երբ սրահ գացին, Սէմիւը ճարտարութիւնը ունեցաւ այնպիսի կարգադրութիւն մը ընելու որ երգչուհիին քով գտնուէր և շատ չանցած, հասկցաւ թէ ի՛նչ տեսակ զգացում մը կը ներշնչէր անոր: Ամէն անգամ որ չղիտէին երգչուհին, այս վերջինը Լայընի վրայ զորովալից ակնարկ մը կը ձգէր զաղտազոյի:

Լայըն տարօրինակ խռովք մը զգաց: Այդ կինը, որուն վրայ աչք վերցնել պիտի չհամարձակէր, այդ կինը կը սիրէ՞ր զինք: Ինքը ամուրի էր: Ուրեմն կրնար ամուսինը ըլլալ այդ հրաշալի էակին, որուն տաղանդին ու գեղեցկութեանը վրայ կը զմայլէին բոլոր Նիւ Եօրքցիները: Սիրտը ամենաքաղցր յոյսերով կը լեցուէր արդէն:

Պահ մը, անոր մօտ առանձին գտնուելով, համարձակեցաւ ըսել մեղմաձայն:

— Ա՛հ, Օր. Մինի, ո՛րչափ կը փափաքէի առանձին խօսիլ ձեզի հետ, այս բոլոր գլխի ցաւերէն հեռի:

— Բայց ատկէ դիւրին բան չկայ, պատասխանեց: Ի՛նչ մը ետքը, երբ դուրս ելլենք հոսկէ, գացէք ինծի սպասեցէք քաղաքէն դուրս ելլելու տեղը: Եթէ կ'ուզէք մինչեւ Նիւ Եօրք ընկերանալու հաճոյքը պատճառել ինծի, կրնաք օթօմօպիլոս նստիլ: Այո՛, շարունակեց իր առաջարկութեան առթած զարմանքը տեսնելով, ե՛ս ալ ուրախ պիտի ըլլամ եթէ կարենամ ազատօրէն խօսիլ ձեզի հետ: Բայց բաւական է: Ահաւասիկ մարդ կուգայ:

Լայըն չպատասխանեց և գլխի նշան մը ընելով բաւականացաւ, հասկցնելու համար թէ կ'ընդունէր առաջարկը:

Երեկոյթին մնացեալ ժամերուն մէջ, Սէմիւը Լայըն, երջանկութենէն գինովցած, այնչափ մտացիր երեւցաւ որ կըրնի այս պարագան երկու երեք անգամ դիտել տուաւ իրեն խնդալով:

Հիւրընկալէն հրաժեշտ առնողներուն առաջիններէն մէկն եղաւ:

Դրան առջեւ սպասող կառքերուն մէջ կը գտնուէր Սէմիւը Լայընի կիսակառքը: Իր կառապանին մօտ երթալով ըսաւ.

— Տուն դարձէք, ձիերը քակեցէք և պառկեցէք: Ի՛նչ մը անհանգիստ եմ և տուն դառնալէ առաջ կարճ պտոյտ մը պիտի ընեմ հետիոտն:

— Լա՛ւ պարոն:

Կառապանը հեռացաւ: Սէմիւը Լայըն պահ մը փողոցէն իջաւ, յաճախ ետին դառնալով, ստուգելու համար թէ իրեն հետեւող չկար: Յետոյ, վստահ ըլլալով թէ զինքը տեսնող եղած չէր, յանկարծ խոտորնակ փողոց մը դարձաւ և

մութին մէջ անհետացաւ : Օր. Մինի տը Վալի գաղտնիքը լաւ պիտի պահուէր :

Այս կերպով հասաւ քաղաքին ծայրը, Նիւ Եօքքի մեծ ճամբուն վրայ : Տասը վայրկեանի չափ հետեւեցաւ անոր, յետոյ կանգ առաւ : Այն ատեն ծառի մը կրթնեցաւ և սպասեց, քաղաքին կողմը նայելով :

Դիմացը մէկը չէր ելած : Կրնար ուրեմն վստահ ըլլալ թէ ո՛չ ոք բան մը պիտի գիտնար :

Քիչ մը ետքը երկու լոյսեր երեւցան հեռուէն, արագ արագ մօտենալով : Լայրնի սիրտը ուժգին կերպով կը բաբախէր : Ա՛ն էր : Քանի մը վայրկեանէն անոր քովը նստած պիտի ըլլար և պիտի գիտնար թէ կ'ընդունէ՞ր իր անունն ու հարստութիւնը :

Այս յանկարծական ու անակնկալ արկածէն բոլորովին գինովցած էր : Քանի մը ժամ առաջ որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր ասիկա :

Օթոմօպիլը կը մոտենար իր ընթացքը մեղմացնելով : Սէմիւըլ Լայրն ճամբուն մէջտեղը ոտքի վրայ կեցած էր հեռուէն նշմարուելու համար : Կառքը եկաւ և ճիշդ իր առջեւը կեցաւ :

Յառաջակողմը նստած էին «չօֆէօռ»ը և ուրիշ մարդ մը, որ նոյնպէս օթոմօպիլ վարողի գլխանոց մը և ակնոցներ կը կրէր :

Մինի տը Վալ գլուխը դռնակէն դուրս հանեց և ցած ձայնով ըսաւ .

— Դո՛ւք էք, Լայրն :

Վազեց անոր մօտ, դռնակը բացաւ և նստաւ օթոմօպիլը, որ մեկնեցաւ զգլխիչ արագութիւնով մը : Լայրն ու չադրութիւն անգամ չըրաւ : Կնոջ մօտը գտնուելու երջանկութեանը նուիրուած ըլլալով ամբողջովին, անգամ մը ևս կը ջանար կարգաւ անոր աչքերուն մէջ :

— Օր. Մինի տը Վալ, ըսաւ ցած ձայնով, երջանիկ եմ, շատ երջանիկ :

— Ես ալ, պատասխանեց երգչուհին : Տարիներէ ի վեր կը սպասէի այն ժամուն, ուր ձեզ պիտի տեսնէի իմ քովս նստած : Վերջապէս անաւասիկ քովս էք :

Սէմիւըլ Լայրն չկրցաւ սարսուռ մը արգիլել :

— Տարիներէ՛ ի վեր, կրկնեց մեքենաւոր : Բայց տեսնե՛ք, կարելի՛ չէ :

— Բայց այո՛, Սէմիւըլ Լայրն : Ա՛ն, զիս չճանչցա՞ք ուրեմն... վերջապէս կարելի է : Երբ մեր տունը կը յաճախէիք, ես խենդուկ և աննշան աղջնակ մըն էի, որուն կարեւորութիւն իսկ չտուիք :

Լայրն սկսաւ դողալ : Մինիի ձայնը յաղթական ու չարաշուք շեշտ մը առած էր, որ թոյլ կուտար ամէն բանէ վախնալու :

— Բայց... Օր. Մինի... չեմ հասկնար, ես...

— Հիմա կը հասկնաք : Ուրեմն ստուգիւ երեւակայեցիք թէ սիրոյ համար էր որ առաջարկեցի ձեզ մինչեւ Նիւ Եօքք ինծի ընկերանալ օթոմօպիլիս մէջ : Սէ՛ր՝ ձեզի՞ համար : Բայց դուք ամէնէն գձուձ և ամէնէն զգուշիկ էակն էք, որ երբեք իր ներկայութիւնովը ազտոտած ըլլայ երկիրը... : Ո՛չ, ատելութեան համար է որ հոս բերի ձեզ, հո՞ս ուր պիտի մեռնի՞ք : Տարիներէ ի վեր երդում ըրած եմ վրէժս լուծել ձեզմէ : Երդումս գործադրելու ժամը հնչեց :

Բառ մը արտասանելու անկարող, Լայրն սարսափով մօտիկ կ'ընէր այս սպառնալից խօսքերը :

— Ուրեմն ճիշդ է որ չէք ճանչնար զիս, չարունակեց աղջիկը : Է՛ ուրեմն, ո՛վ ըլլալս պիտի ըսեմ ձեզի... : Մինի տը Վալ թատերական անունն է : Բուն անունս Մինի Ճէֆրի է և հայրս կը կոչուէր Հիւպըրթ Ճէֆրի :

Սէմիւըլ Լայրն բարձր աղաղակ մը արձակեց : Ուզեց ոտքի ելլել, դռնակը բանալ և դուրս ցատկել օթոմօպիլէն, անոր սրարչաւ վաղքին հակառակ : Բայց կինը, որուն ատելութեան ոյժը կարծես թէ տասնապատկուած էր, քլօթօֆօմի մէջ թաթխուած թաշկինակ մը դրաւ անոր ոտնոցերուն տակ, մինչ միւս ձեռքով օթոմօպիլին բարձրուն վրայ ձգեց զայն և գլուխը դէպ ի ետեւ բռնեց :

Մարդը նախ յուսահատական դիմադրութիւն մը ըրաւ, բայց Մինի բոլոր ուժովը պոռաց «չօֆէօռ»ը օգնութեան կանչելու համար : Օթոմօպիլը յանկարծ կեցաւ և բոյլ մը ետք երկու դռնակները միեւնոյն ատեն կը բացուէին : Լայրն, որ քլօթօֆօմի մէջ աղդեցութեան տակ արդէն կիսովին կորսնցուցած էր գիտակցութիւնը, դուրս հանուեցաւ և

մինչեւ փոփոխ մէջ քաջքշուեցաւ: Հոն, երկու մարդիկը անոր վրայ ծռեցան, քանի մը հռնդիւններ լսուեցան, որոնց յաջորդեց ամենախորին լուռութիւն:

Այն ատեն երկու մարդերէն մէկը Բաթէրսընի ճամբան բռնեց և շուտով կտրեց անցաւ զինքը քաղաքէն բաժնող հեռաւորութիւնը: Միւսը իր տեղը նստաւ դարձեալ: Մինի տը Վալ կառքին մէջ մնացած էր: Դիչ մը ետք օթոմոպիլը ճամբայ ելաւ նորէն և մութին մէջ անհետացաւ դէպ ի նիւ Եօրքի կողմը: Փոսին մէջ մարդկային մարմին մը փռուած էր անշարժ:

ԶԳԱՅԱՑՈՒՆՑ ԳԻՒՏ ՄԸ

Հետեւեալ առտու, Բաթէրսընի մէջ Սէմիւրը Լայընի բնակած ամարանոցը տակնուվրայ էր: Տանտէրը եկած չէր: Անկողինը պարապ էր: Աւրուած չէր բնաւ: Առաջին անգամ էր որ այդպիսի բան մը կը պատահէր և ծառաները պարտք համարեցին անմիջապէս իմաց տալ ոստիկանութեան:

Հազիւ թէ այս առաջին ձեռնարկը կատարուած էր, երբ զիւղացի մը, որ ամէն առտու կառքով կաթ կը բերէր քաղաք, ոստիկանատուն ներկայացաւ և յայտարարեց թէ Բաթէրսընէն կէս մղոնի չափ հեռու, ճամբուն եզերքի փոսին մէջ գտած էր երեկոյթի զգեստ հագած մարդու մը դիակը:

Մեծ հոգ տարած էր մարմինին չդպչիլ, որպէսզի դատական քննութիւնը չխանգարէ: Մեռեալին նկատմամբ տուած տեղեկութիւններէն կարելի չէր տարակուսիլ անոր ինքնութեանը վրայ: Սէմիւրը Լայընը միայն կրնար ըլլալ:

Իսկոյն քանի մը ոստիկաններ, Բաթէրսընի ոստիկանապետ Կօֆի հրամանին տակ, գացին կառապանին ցոյց տուած տեղը: Երկու ծառաներ կ'ընկերանային անոնց:

Դիակը իրօք Սէմիւրը Լայընի կը պատկանէր: Դժբախտ մարդը խեղդուած էր մետաքսէ նուրբ պարանի մը միջոցաւ, որ ծայրայեղ ուժգնութիւնով մը սեղմած էր անոր կոկորդը: Մարմինին զիրքը և ուրիշ զանազան մանրամասնութիւններ

կը ցուցնէին թէ տկար դիմադրութիւն մը միայն ըրած էր իր վրայ յարձակողներուն: Վախը թոյլ տուած ըլլալու չէր զոհին որ ինքզինքը պաշտպանէ: Թղթապանակ, ժամացոյց, մատանիներ, դրամապանակ և նոյն իսկ բանալիներու տըր-ցակը անհետացած էին: Ուրեմն ոճիրին շարժառիթը գողութիւնն էր:

Դատական պաշտօնատարը, դիակին վրայ կարճ քննութիւն մը կատարելէ ետք եզրակացուց թէ խեղդամահ եղած էր:

Ոստիկանապետ Կօֆ անմիջապէս տեղւոյն վրայ կատարեց մանրազնին քննութիւն մը, որ դժբախտաբար լուսաբանութիւն մը չբերաւ: Մասնաւորապէս վրդովիչ գաղտնիքի մը առջեւ կը գտնուէին:

Նախ և առաջ, ինչպէս կ'ըլլայ որ Սէմիւրը Լայըն զոհ գացած էր քաղաքէն այդքան հեռու: Կառապանը հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ իր տէրը, իրիկուան ժամերը Մր. Չարլզ Կըրնիի տունը անցընելէ ետք, հրամայած էր իրեն որ առանձին տուն դառնար, աւելցնելով թէ ինքզինքը աղէկ չէր զգար և թէ երթալ պառկելէ առաջ, նախապատիւ կը սեպէր պզտիկ պտոյտ մը ընել հետիոտն:

Հետեւաբար ստիպուած էին ենթադրելու, — այդ կարծիքին հաւանական չըլլալուն հակառակ —, թէ Սէմիւրը Լայըն իր պտոյտը շարունակած էր մինչեւ այն տեղը և թէ ճամբան զիշերային թափառաշրջիկներու ձեռքը ինկած էր:

Բայց ոստիկանութիւնը ինք ալ կը զգար թէ այս բացատրութիւնները ո՛րչափ անբաւական էին: Գաղտնիքը աւելի կ'նճոստեցաւ երբ ծառայ մը եկաւ յայտարարեց թէ առտուան ժամը Յին լսած էր տունին դրան բացուիլը ու գոցուիլը և մէկու մը ուղղուիլը՝ դէպ իր տիրոջ աշխատութեան սենեակը:

Համոզուած ըլլալով որ Մր. Սէմիւրը Լայընն էր եկողը, այլապէս ուշադրութիւն չէր ըրած և գրէթէ անմիջապէս ետքը քնացած էր նորէն:

Մէկ խօսքով, ոստիկանապետ Կօֆ շուտով հասկցաւ թէ կնճռոտ և խորհրդաւոր գործի մը առջեւ կը գտնուէր և որովհետեւ կ'ուզէր այս հանելուկին լուծումը գտնել, գոնէ հանրային կարծիքին գոհացում տալու համար, որոշեց երթալ գտնել անուանի գաղտնի ոստիկան Նաթ ֆինքէրթընը: Իր մեկնումէն քիչ ժամանակ առաջ, ընդունեց Չարլզ

Կըրնիի այցելութիւնը: Գործարանատէրը, որ աղէտին հետեւանքով բոլորովին այլալաւ էր, պատմեց թէ առջի իրիկուն Լայըն իրեն հետ եղած էր, բայց թէ՛ տունը և թէ նո՛ւազանանդէսին մէջ ամենադոյզն մտահոգութիւն ցոյց տուած չէր: Հրաժեշտ առած ատեն Սէմիւրը Լայըն տուն դառնալէ առաջ պտոյտ մը ընելու դիտաւորութիւն յայտնած չէր:

Երբ ոստիկանապետ Կօֆ յայտնեց իրեն թէ մտադիր էր Նիւ Եօրք երթալ զաղտնի ոստիկան Նաթ Փինքէրթընէն խնդրելու համար որ քննութիւնը վարէր, Կըրնի իր հաւանութիւնը յայտնեց աշխոյժով:

— Այո՛, այո՛, գացէք, ըսաւ: Ատիկա շատ աղւոր գաղտնիք մըն է: Համոզուած եմ թէ վարպետը պիտի կրնայ խեղճ բարեկամիս սպանիչը երեւան հանել: Եթէ անիկա չյաջողի, պէտք է ամէն յոյս լքանենք:

Հետեւաբար Կօֆ Նիւ Եօրք գնաց: Քանի մը ժամ ետք Նաթ Փինքէրթընի գրասենեակը ներկայացաւ:

Մեծանուն ոստիկանը անձնապէս կը ճանչնար ոստիկանապետը: Իսկոյն ներս բերել տուաւ զայն ու փութկոտ ընդունելութիւն մը ըրաւ:

— Նստեցէք, Մր. Կօֆ, ըսաւ: Մր. Սէմիւրը Լայընի սպանութեան մասին է որ եկած էք:

— Այո՛, վարպետ: Գիտէ՞ք արդէն...

— Յաւելուած մը կարդացի: Բայց կը հաւկնաք թէ լրագիրը չէր կրնար մեծ բան մը ըսել որոշապէս: Ուստի կը խնդրեմ որ գործը մանրամասնօրէն պատմէք ինծի:

Ոստիկանապետը գիտցածը ըսաւ:

— Խնդրիր վրայ հետք մը չգտա՞ք:

— Բնա՛ւ: Սէմիւրը Լայըն, իր գիշերային պտոյտին միջոցին, թափառաշրջիկներու ձեռքը ինկած ըլլալու է, որոնք սպաննած են զինքը կողոպուտի համար:

Վարպետը մխտումի շարժում մը ըրաւ:

— Ո՛չ, ես ձեր կարծիքէն չեմ, ըսաւ: Ծառաներուն միահամուռ վկայութեան համեմատ, ինչպէս ըսիք, Սէմիւրը Լայըն անկէ առաջ գիշերուան մէջտեղը պտոյտի երթալու գաղափարը ունեցած չէր: Միւս կողմէ մի՛ մոռնաք թէ ուշ էր երբ Մր. Կըրնիի երեկոյթը աւարտեցաւ: Ուստի շատ

հաւանական չեմ գտներ որ, երբ Սէմիւրը Լայըն իր կառապանին հրամայեց տուն դառնալ, ձիերը քակել և երթալ պառկիլ, ստուգիւ մտադիր եղած ըլլար քաղաքէն դուրս պտոյտ մը կատարելու երթալ: Ո՛չ, ո՛չ, վստահ եղէք, այդպէս մէկէն ի մէկ իր սովորութիւններուն հակառակ գործելու համար ուրիշ պատճառ մը ունէր և խնդիրը այդ պատճառը գտնելուն վրայ է: Եւ յետոյ ուրիշ մանրամասնութիւն մը կայ, որ մտածել կուտայ ինծի: Առտուան ժամը Յին միջոցները ծառայ մը լսած էր դրան բացուիլը ու գոցուիլը և յետոյ մէկու մը ուղղուիլը դէպ իր տիրոջ սենեակը: Կարծեր է թէ Սէմիւրը Լայընէն էր և ասիկա շատ բնական է: Բայց ես համոզուած եմ թէ անիկա ուրիշ մէկն էր:

— Ա՛հ, և ո՞վ էր, հարցուց Կօֆ հետաքրքրուելով:

— Նոյն ինքն մարդասպանը:

Ոստիկանապետը ցնցուեցաւ և զաղտնի ոստիկանին նայեցաւ թերահաւատ դէմքով մը:

— Մարդասպանը, ըսաւ: Բայց ի՞նչ ընելու պիտի դարձնէր զոհին տանը մէջ: Եւ յետոյ իր հետքերը պիտի գտնուէին:

— Վստահ եմ թէ պիտի գտնէք եթէ աղէկ փնտռէք:

— Մր. Փինքէրթըն, կրնամ ապահովել ձեզ թէ ամբողջ քաղաքին և մասնաւորապէս Լայընի աշխատութեան սենեակին մէջ մանրազնին խուզարկութիւններ կատարուեցան, բայց անոնք ու է արդիւնք չտուին:

Փինքէրթըն պահ մը մտածեց և յետոյ հարցուց.

— Այդ աշխատութեան սենեակին մէջ՝ մեծ սեղան մը, գրասեղան մը ըլլալու է, այնպէս չէ՞:

— Այո՛:

— Անոր դարակները աչքէ անցուցի՞ք:

— Ո՛չ, ամենքն ալ բանալիով գոցուած էին:

— Սենեակին մէջ դրամարկղ մը կա՞ր:

— Այո՛, պողպատէ բուսական մեծ դրամարկղ մը:

— Բնականաբար անիկա ալ գոց էր:

— Անշուշտ: Հետեւաբար, եթէ մէկը փորձած ըլլար քանալ գրասեղանին դարակները կամ դրամարկղը, անմիջապէս պիտի նշմարէինք այդ փորձերը, որոնք անշուշտ հետքեր ձգած պիտի ըլլային:

— Ո՛չ, ձեր ըսածը ներկայ պարագային համար չէ, դիտել տուաւ Փինքէրթըն:

— Ինչո՞ւ, կ'աղաչեմ:

— Կը մոռնաք ուրեմն թէ զոհին վրայէն առած էին ո՛չ միայն իր դրամապանակը, մատանիները, ժամացոյցը, շղթան և թղթապանակը, այլ նաև բանալիները:

— Ա՛հ, ճիշդ է, միտքս եկած չէր, ըսաւ Կօֆ չծածկելով իր շփոթութիւնը՝ այդքան կարեւոր մանրամասնութիւն մը զանց ըրած ըլլալուն համար:

— Անշուշտ ամէն բան կը հասկցուի, ըսաւ: Մարդասպանը տունէն ներս մտած է այդ բանալիներուն շնորհիւ: Յետոյ աշխատութեան սենեակը երթալուն պէս, դիւրաւ բացած է գրասեղանին կամ դրամարկղին դարանները:

— Այդ պայմաններուն մէջ բացայայտ է թէ կարելի չէր խորտակուի ամենափոքր հետք մը գտնել:

— Ատիկա անվիճելի է, միայն թէ մտածելու էր այդ բանին վրայ:

Վարպետը ոտքի ելած էր: Վերաբերուն հագաւ և գըլխարկը դրա՛ւ: Երկու մարդիկը կայարան դացին, ուր կառախումբ նստան Բաթէրսըն երթալու համար:

Ճամբան վարպետը քանի տեղեկութիւններ ուզեց իր ընկերէն: Հարցումներ ըրաւ նուագահանդէսին վրայ, որ առջի որ տեղի ունեցած էր Բաթէրսընի մէջ: Ուզեց գիտնալ թէ անիկա ո՛ւր տեղի ունեցած էր, ո՛վ ներկայ գտնուած էր և մասնաւորապէս ուզեց գիտնալ թէ ո՛րոնք էին հրաիրեալները, զորս Չարլզ Կըրնի տուն տարած էր, նուագահանդէսին աւարտելէն ետք:

— Օ՛հ, ըսաւ ոստիկանապետը, քաղաքին մէջ խիստ ծանօթ և ընդհ. յարգանք վայելող անձեր միայն կային:

Վարպետը կը յուսար թէ Կօֆի հողմէ հայթայթուած բառ մը, տեղեկութիւն մը թոյլ պիտի տային իրեն գտնել խորհրդաւոր պատճառը, որուն համար Լայըն իր կառապանը ճամբած էր, փոխանակ կառքով տուն դառնալու:

Բայց այս կէտին վրայ յուսախար եղաւ:

Երբ կառախումբը Բաթէրսըն հասաւ, զաղտնի ոստիկանը Սէմիւըլ Լայընի ամարանոցը գնաց:

Նախ հարցաքննեց սպասաւորը, որ առտուան ժամը 3ին լսած էր փողոցին դրան բացուիլն ու գոցուիլը և տանը մէջ մէկու մը պտտիլը: Այդ մարդը ճշմարտութեան ա՛յն-

պիսի չեշտով մը կը խօսէր որ անկարելի էր կասկածիլ անոր անկեղծութեանը վրայ:

Հետեւաբար հաստատուած էր արդէն թէ մէկը ամարանոց մտած էր և Փինքէրթըն համոզուած էր որ այդ մէկը Սէմիւըլ Լայընի սպանիչն էր:

Գաղտնի ոստիկանը իր կեղծ բանալիներուն միջոցաւ բացած էր գրասեղանին բոլոր դարանները: Ամէն բան իր տեղը կը գտնուէր կանոնաւոր կերպով: Դրամ չկար բնաւ: Բայց հաւանական էր որ Լայըն իր դրամը պահած ըլլար պողպատեայ դրամարկղին մէջ, որուն ներկայութիւնը այս սենեակին մէջ՝ լաւ պիտի չբացատրուէր արդէն առանց ասոր:

Այդ դրամարկղը Նիւ Եօքքի Էլքէն եղբարց գործարանին մէջ շինուած էր: Գործարանատէրին անունը վարի կողմը, պղինձէ պղտիկ տախտակի մը վրայ նշանակուած էր:

Փինքէրթըն հեռաձայնեց Էլքէնի և խնդրեց որ հաճին շուտով գործաւոր մը ղրկել, որ կարենար դրամարկղը բանաւ: Եւ որովհետեւ հոգ տարած էր դրամարկղին թիւը ըսելու, պաշտօնեան կրցաւ անմիջապէս գտնել հարկ եղած բանալիները:

Ատիկա ընելէ ետք Փինքէրթըն կը պատրաստուէր մէկը ղրկել Մր. Չարլզ Կըրնի, խնդրելու համար որ դար զինքը տեսնէր: Բայց գործարանատէրը նոյն պահուն եկաւ: Ոստիկանապետ Կօֆէն իմացած ըլլալով որ Փինքէրթըն Բաթէրսըն պիտի գար, հետաքրքրութիւնը և անուանի վարպետին հետ ծանօթանալու փափաքը հոնգուցեալ Սէմիւըլ Լայընի ամարանոցը բերած էին զինք:

Ողջունեց զաղտնի ոստիկանը, որ խոյն ըսաւ անոր.

— Մէկը պիտի ղրկէի ձեզ կանչելու համար, Մր. Կըրնի, որովհետեւ անհրաժեշտ է որ ձեզ հարցաքննեմ:

— Իմ ուղածս ալ ուրիշ բան չէ բայց եթէ կրցած բոլոր տեղեկութիւններս տալ ձեզի, Մր. Փինքէրթըն, պատասխանեց Կըրնի: Կը ցաւիմ միայն որ անոնք պիտի չկրնան մի՞ ըսնի մը ծառայել,—գոնէ կը վախնամ որ այնպէս ըլլայ:

— Տեսնենք... Մր. Կօֆի յայտարարած էք թէ երէկ իրիկուն Լայընի ընթացքին մէջ բռն մը չկար որ ձեր ուշադրութիւնը գրաւէր: Ճիշդ է, այնպէս չէ՞:

— Անշուշտ: Իմ տունս անցուցած վերջին ժամուն մէջ

քիչ մը յուզեալ երեւցաւ ինծի, բայց կրնամ սխալած ըլլալ, վասն զի միւս հրաւիրեալներովս կը զբաղէի և կը հասկնաք թէ չէի կրնար ժամանակս անցընել Լայրնի դէմքը քննելով:

— Կ'ընդունիմ...: Ըսել է թէ Օր. Մէրի տը Վալէն զատ ձեր տունը գտնուողները այնպիսի անձեր էին, որոնց ամենքն ալ երկար առնէն ի վեր կը ճանչնայիք, այնպէս չէ՞:

— Այո՛: Եւ անոնցմէ ոչ մէկը կրնալ կասկածի ենթարկուիլ: Բոլոր հրաւիրեալներուս համար պատասխանատու եմ իմ անձիս պէս:

— Բաց ի Մինի տը Վալէն, որ, նոյն իսկ ձեր խօստովանութեամբ, այդ երեկոյթին ներկայ գտնուող միակ օտար անձն էր, դիտել տուաւ Փինքէրթըն:

Կըրնի սարսուռաց:

— Ներողութիւն, Մր. Փինքէրթըն, ըսաւ: Լըջօրէն չէ որ կը խօսիք: Օր. Վալի մասին խնդիր չի կրնար ըլլալ: Ասիկա բացայայտ է:

Գաղտնի ոստիկանը յօնքերը չպռստեց:

— Նորք քննութիւն մը կատարեմ, սովորութիւն ունիմ բան մը զանց չընելու: Ըսաւ: Պիտի չզարմանաք ուրեմն եթէ շարունակեմ հարցումներս: Ձեր Լայրն բարեկամը այդ կնոջ հետ տեսակցեցա՞ւ:

— Այո՛: Իրարու ներկայացուցի զանոնք նոյն իսկ նուագահանդէսի սրահէն դուրս ելլելնէս առաջ: Լ'նթրիքէն ետք ինծի կուգայ թէ մինչեւ իսկ նշմարեցի որ միասին խօսած էին երկարօրէն:

— Լայրն և Օր. Վալ այս հանդիպումէն առաջ զիրար կը ճանչնայի՞ն:

— Ամենեւին... և սակայն... սպասեցէք քիչ մը: Նուագահանդէսէն ետք հանդերձատուն գացի գտայ զինքը և հարցուց ինծի թէ նուագահանդէսի միջոցին իմ քովիս թիկնաթոռին վրայ նստող պարոնը ո՞վ էր: Պատասխանեցի թէ բարեկամս Սէմիւրը Լայրնն էր: «Ինծի անանկ կուգար որ կը ճանչնայի զայն, բայց կը տեսնեմ որ սխալած եմ», ըսաւ:

Գաղտնի ոստիկանը, յանկարծ հետաքրքրուելով, ուշադրութիւնը լարեց:

— Ուրիշ բան մը չըսա՞ւ, հարցուց:

Կըրնի պատասխանելէ առաջ վայրկեան մը մտածեց:

— Հարցուց ինծի թէ, ըսաւ յետոյ, ան ալ ընթրիքին պիտի գտնուէր: «Այո՛», ըսի և այս պատասխանին վրայ անմիջապէս ընդունեց հրաւերս:

Փինքէրթըն նշանակալից ակնարկ մը ուղղեց ոստիկանապետ Կօֆի, որ իր քովը կը գտնուէր:

— Օր. Մինի տը Վալ ո՞ր առնէ մեկնեցաւ Նիւ Եօրք երթալու համար:

— Գիշերը: Հրաժեշտ առաւ ինձմէ ամենասիրալիք խօսքերով, յետոյ նստաւ զինքը բերող օթօժապիլին մէջ:

— Նիւ Եօրք դառնալու համար ստիպուած էր անցնիլ այն մեծ ճամբէն, որուն փոսին մէջ գտնուեցաւ Մր. Լայրնի դիակը:

— Անշուշտ:

Կըրնի տոգունած էր:

— Տէ՛ր Աստուած, ըսաւ: Մր. Փինքէրթըն, ձեր ըրած հարցումներէն այլ ևս չեմ կրնար տարակուսիլ: Դուք համոզուած էք թէ Օր. տը Վալ դե՞ր մը կատարած է այս գիշերուան տուամին մէջ:

Վարպետը առանց ուղղակի պատասխանելու շարունակեց.

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այնչափ համբաւաւոր արուեստագիտուհի մը Բաթէրսըն կուգայ երգելու համար: Ինքնաբե՞րաբար եկած էր:

— Օ՛հ, ո՛չ: Իմ խորհուրդիս վրայ է որ նուագահանդէսին կազմակերպիչը անոր մասնակցութիւնը խնդրեց: Անկեղծօրէն ըսելով, շատ կը կասկածէի որ հաւանէր: Ամենքս ալ զիտէինք թէ շատ բարձր վարձք պահանջելու սովորութիւն ունի և թէ մերձակայ քաղաքներէն քանի մը տնօրէններ ի դուր դիմում ըրած էին անոր:

— Եւ Բաթէրսընի համար անմիջապէս ընդունեց:

— Այո՛, և շատ զարմացանք լսելով որ չնչին վարձք մը միայն պահանջած է:

Տարօրինակ արտայայտութիւն մը նկարուեցաւ Փինքէրթընի դէմքին վրայ:

— Պարոննե՛ր, ըսաւ հաստատուն շեշտով մը, լսածնե՛րուս նայելով, ինծի գրէթէ անտարակուսելի կ'երեւայ որ Մինի տը Վալ ո՛ր և է կերպով մը խառնուած է այս գործին:

մէջ : Ուրեմն այդ կողմը պիտի ուղղեմ հետազոտութիւններս : Անշուշտ բացարձակ գաղտնապահութիւն մը կը պահանջեմ ձեզմէ :

Կօֆ, որ նուազահանդէսին ներկայ գտնուած և միւս ունկնդիրներուն պէս սքանչացած է Մինի տը Վալի ձայնին վրայ, պարտք համարեց բողոքել Կըրնիի հետ :

— Բայց, տեսնենք, պոռայ գործարանատէրը, անկարելի է, պարզապէս անկարելի է : Մինի տը Վալ շատ դրամ կը շահի, գեղեցիկ է, ուսեալ, զարգացեալ է և ունի ինչ որ կրնայ բաղձալ : Այս պայմաններուն մէջ անհեթեթ չէ՞ վայրկեան մը միայն ենթադրել թէ կրցած է զողութեան շարժառիթով գործուած սպանութեան մը մասնակցիլ :

— Ո՞վ կ'ըսէ ձեզի թէ գողութիւնը պարզապէս կեղծ չէ և թէ խնդիրը իրականին մէջ վրէժխնդրութեան մը վրայ չէ, հարցուց Փինքէրթըն ծանր ձայնով մը :

Երկու մարդիկը գլուխնին երերցուցին իրբիւ ժխտումի նշան : Ո՛չ, ստուգապէս իրենց անանկ կը թուէր թէ վարպետին ենթադրութիւնները հաւանականութեան սահմանները կ'անցնէին :

— Լայըն ո՞րչափ ժամանակէ ի վեր Բաթէրսընի մէջ կը բնակէր, հարցուց :

— Երեք տարի առաջ էր որ եկաւ և մեր քաղաքը հաստատուեցաւ :

— Ո՞ւրկէ կուգար :

— Նիւ Եօրքէն :

— Գիտէ՞ք թէ ի՞նչ կ'ընէր հոն : Ի՞նչպէս շահած է իր հարստութիւնը :

— Ինծի ըսած է թէ պանքա մը կը վարէր : Գիտցածս այս է միայն :

— Այդ պանքան տակաւին գոյութիւն ունի՞ :

— Ո՛չ : Երբ գործէ քաշուեցաւ, պարզապէս գոցեց պանքան փոխանակ ծախելու դրան :

— Գիտէ՞ք թէ Նիւ Եօրքի ո՞ր թաղին մէջ կը բնակէր :

— Եթէ չեմ սխալիր, 50րդ փողոցին շրջակայքն էր : Անգամ մը ըսաւ ինծի, բայց հիմա ճշգիւ չեմ յիշեր :

Վարպետը տետրակին վրայ նոթագրեց տեղեկութիւնները գործարանատէրին, որուն զանազան հարցումներ ալ ըրաւ :

մինչեւ որ Էլքէն եղբայրներու գործարանին կողմէ զրկուած պաշտօնեան եկաւ :

Դրամարկղը բանալու համար հարկ եղած բանալիները բերած էր և անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ այդ գործողութեան : Դարանները յաջորդաբար բացուեցան : Ո՛չ դրամ կար, ոչ արժեթուղթ : Անկարելի թուղթեր և տոմարներ միայն գտնուեցան :

Շատ դժուար կ'երեւար ընդունիլ թէ Սէմիւը Լայըն բան մը ունեցած չըլլար իր դրամարկղին մէջ : Ծառայ մը, որ երեք տարիէ ի վեր հանգուցեալին քով կ'աշխատէր, հաւաստեց թէ իր տէրը մեծ քանակութեամբ արժեթուղթ և դրամատոմս կը պահէր հոն :

Ուրեմն այլևս կարելի չէր տարակուսիլ : Գողերը բացած էին դրամարկղը : Փինքէրթըն որոշապէս այս կարծիքը յայտնեց ոստիկանապետին :

Գալով Մինի տը Վալի յանցապարտութեան կամ մեղսակցութեան, Կօֆ և Կըրնի չէին ուզեր ատոր հաւատալ :

Մուծը կոխելուն պէս վարպետը քաշուեցաւ :

— Հիմակ ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Կօֆ :

— Նիւ Եօրք պիտի դառնամ և քիչ մը պիտի զբաղիմ այդ Մինի տը Վալով :

— Անհամբեր եմ գիտնալու թէ այդ կողմէն բան մը պիտի գտնէ՞ք : Զեմ կրնար ընդունիլ որ կասկածի մը ստուերը գտնուի այդ կնոջ վրայ :

— Շատ կը վախնամ որ անհաճոյ անակնկալ մը ունենաք, պատասխանեց Փինքէրթըն, Ամէն պարագայի մէջ կը յիշեցնեմ ձեզի թէ բացարձակ գաղտնապահութիւն մը խոստացաք ինծի :

— Հանդարտ եղիք, Մր. Փինքէրթըն, ըսաւ Կօֆ :

Դադանի ոստիկանը հրաժեշտ առաւ Կըրնիէն և հեռացաւ, արագօրէն կայարան գնաց և Նիւ Եօրքի կառախումբը նստաւ : Իրիկուան ժամը Թին միջոցները այդ քաղաքը հասաւ :

ԵՐԳՁՈՒՀԻՆ ՄՕՏ

Նիւ Եօրք դարձին, Նաթ փինքերթըն իր գրասենեակը գնաց և հեռաձայնով կանչեց իր երկու օգնականները՝ Բօլ Բէրիէ և Մօրիսըն։ Բաթէրսընի մէջ խմացածները հաղորդեց անոնց, առանց ծածկելու իր յղացած կասկածները։

Յետոյ, ժամանակը ուշ ըլլալուն հակառակ, հրամայեց որ անմիջապէս գործի սկսին։ Ամէն բանէ առաջ պէտք էր ճշդիւ գիտնալ թէ Սէմիւրը Լայըն ո՛ւր կը բնակէր այն թուականին, ուր Նիւ Եօրք հաստատուած էր տակաւին և թէ ի՞նչ գործով կը զբաղէր։

Իսկ ինքը կեղծ անուանով մը ներկայացաւ այն թատրոնին տնօրէնութեան, ուր Օր. տը Վալ իր սկզբնաւորութիւնը բրած էր և հարցուց թէ կը հաճի՞ն այդ կնոջ հասցէն տալ իրեն։

Առանց դժուարութեան գոհացում տուին իրեն։ Կը բնակէր Արեւելեան 119րդ փողոցը, թիւ 165։

Քաղաքին այդ մասը ծաւօթ էր վարպետին։ 119րդ փողոցին մէջ կը գտնուէին պղտիկ սիրուն ամարանոցներ, զորս կը շրջապատէին խնամքով մշակուած պարտիզակներ։

Նաթ փինքերթըն որոշած էր ուղղակի նպատակին դիմել։ Այցելութիւն պիտի տար Օր. տը Վալի և անոր հետ քանի մը վայրկեան տեսակցելէ ետք շուտով պիտի հասկնար յանցաւոր կամ անմեղ ըլլալը։

Ուստի գրասենեակէն մեկնեցաւ, իր օգնականներուն համար ձգելէ ետք երգչուհիին հասցէն ցոյց տուող գիր մը և գնաց դէպ ի օգային երկաթուղին, որ Երրորդ Ծառուղիէն տարաւ զինք մինչեւ 117րդ փողոցի կայանը։ Հոն իջաւ և արագ քայլով մը ուղղուեցաւ դէպի 119րդ փողոց, ուր հասաւ քանի մը վայրկեանէն։

Շատ պատուհաններէ լոյս կը տեսնուէր տակաւին։ Ատեն ատեն դաշնակի մը ձայնը կը լսուէր։ 165 թիւ կրող տունը ամարանոց մըն էր, որ դրացի ամարանոցներուն կը նմանէր։ Քիչ մը ետ քայուած էր և պարտէզով մը կը բաժ-

նուէր փողոցէն։ Գլխաւոր շէնքին ետեւ կը բարձրանար տեսակ մը տաղաւար, որ իբրեւ օթօժալիլի կայան կը ծառայէր անշուշտ։

Գետնայարկը կային երկու լուսաւոր պատուհաններ։ Տունին մնացեալ մասերը մթութեան մէջ թաղուած կ'երեւէին։ Փինքերթըն ետ դարձաւ։ Փողոցը ամայի էր։ Առանց վարանելու մագլցեցաւ վանդակորմէն և գնաց երկու պատուհաններուն առջեւ, որոնց ետեւը լոյս կը նշմարուէր տակաւին։

Այդ պատուհաններէն մէկը հառտ վարագոյրներով գոցուած էր, բայց միւսին վարագոյրները քիչ մը բացուած էին և թոյլ կուտային որ ականարկ մը ձգուի սենեակին մէջ։

Վարպետը պատուհանին ճիշդ ետեւ, պատին կրթնած աքաժուէ գրասեղան մը միայն կրցաւ նշմարել։ Համազգեստ հագած մարդ մը նստած ըլլալու էր այդ գրասեղանին առջև։ Փինքերթըն չէր կրնար տեսնել զայն, բայց կը նշմարէր անոր երկու ձեռքերը և ոսկեղօծ լայն երիզով մը զարդարուած կապոյտ թեղանիքներու վարի ծայրը։ Այդ ձեռքերը գրասեղանին վրայ կրթնած էին և պատկերազարդ թերթէ մը կտրատուած պատկեր մը կը կրէին։

Վարպետը զարմանքով ճանչցաւ ի՛ր իսկ պատկերը։ Վեց ամիս առաջ, յիշեալ թերթին մէկ խմբագիրը բաւական ճարտար եղած էր իր «քօտաք»ովը լուսանկարելու զինք երբ տունէն դուրս կ'ելլէր և պատկերազարդ մեծ թերթը անուանի ուստիկանին պատկերը հրատարակելու գեղեցիկ առիթը չէր փախցուցած։

Փինքերթըն միեւնոյն ատեն ձայն մը լսեց։ Իր պատկերը ձեռքը բռնող մարդը առանձին չէ՛ր ուրեմն։ Իրեն հետ մէկը կար։ Անմիջապէս մինչեւ դրանք մօտ սպրդեցաւ։ Ամէն պարագայի մէջ կ'ուզէր գիտնալ թէ այդ երկու մարդիկը ի՞նչ կ'ըսէին։ Թերեւս Մինի տը Վալ ինք ալ սենեակին մէջ կը գտնուէր։

Իր կեղծ բանալիներուն շնորհիւ քանի մը բոպէի մէջ դուռը բացաւ և մտաւ բակը, զոր կանթեղ մը տկարօրէն կը լուսաւորէր։ Հոնկէ սողոսկեցաւ այն պղտիկ ոնենակը, որ լուսաւորուած սենեակին կից էր և դուռով մը կը հաղորդակցէր անոր հետ։

Փինքէրթըն անշմարելի կերպով ու կիսովին բացաւ զայն առանց ամենափոքր աղմուկ մը յարուցանելու, այնպէս որ երկու մարդիկը բան մը չնշմարեցին: Գաղտնի ոստիկանը այս կերպով կրցաւ անցած դարձածը տեսնել և խօսածները լսել:

Արդարեւ սենեակին մէջ երկու հոգի կային: Մէկը, — այսինքն գրասեղանին առջեւ նստող և ձեռքը պատկեր բռնողը, համազգեստ մը հագած էր: Ուրեմն տարակոյս չկար թէ տունին ծառաներէն մէկն էր: Միւսը «չօֆէօ»ի զգեստ հագած էր: Սենեակին մէջտեղը, պզտիկ սեղան մը կար, վրան բազմաթիւ շիշերով, որոնցմէ շատերը պարսպուած էին արդէն: Երկու մարդիկը զուարթօրէն ժամանակ կ'անցընէին ու կը կարծուէր թէ իրենց տիրուհիին հետ խիստ ընտանեւոր կը վարուէին, ապա թէ ոչ անիկա թոյլ պիտի չտար որ այդպիսի բան մը ըլլար իր տանը մէջ:

— Իրաւունք ունի՞ք, Պիլի, կ'ըսէր «չէֆէօ»ը, դիմագիծերուն աղէկ նայեցէ՞ք որ չմոռնաք: Քանի մը շարաթէ ի վեր Սր. տը Վալ օր մը իսկ չանցընէր առանց գոնէ ժամ մը դիտելու այդ պատկերը: Կ'ուզէ որ այդ մարդուն դէմքը յիշողութեանը մէջ քանդակէ, որպէս զի եթէ այդ նովից արմատ ոստիկանը օր մը իր ճամբուն վրայ գտնուի, անակալի չգայ: Պիտի կրնայ անոր բոլոր նենգամտութիւնները ջուրը ձգել և խնդալ անոր լարելիք բոլոր թակարդներուն վրայ: Բայց ասիկա կարելի է. պայմանաւ որ անմիջապէս ձանձնայ զայն:

— Այո՛, Սէմ, լաւադոյն զազափար մըն է, գոր ունեցաւ Մինի և ես հաւանելէ զատ ուրիշ բան չեմ կրնար ընել: Այդ խմորը ունեցող մէկու մը հետ շատ կարելի չէ զգոյշ կենալ և եթէ զբաղի Բաթլըսընի գործով...

Սէմ քահ քահ խնդաց:

— Աշխատութիւնը վրայ պիտի երթայ: Ճակատը կը չափեմ անոր որ այս գաղտնիքը լուծէ:

— Անշուշտ: Ո՞վ կրնայ մտքէն անցընել թէ այս սպանութեան թելադրիչը հռչակաւոր երգչուհի Մինի տը Վալն է:

— Անշուշտ ո՛չ ոք: Բայց նաեւ պէտք է խոստովանիլ թէ այս ամէնը մեծ ճարտարութիւնով մը կատարուեցաւ: Ամենափոքր հետք մը չկայ, նոյն իսկ երբ ամարանոց մտաք

դարմարկը կողոպտելու համար: Հետաքրքիր եմ գիտնալու թէ դրամին և արժեթուղթերուն անհետացած ըլլալը նշմարած են արդէն:

— Կը տարակուսիմ, պատասխանեց ծառան, քանի որ դրամարկըն բանալին իրենց քովը չէ: Արդէն չեմ կարծեր որ մէկը գիտցած ըլլայ ամարանոց այցելելու: Ծառաները կը քնանային և ո՛չ ոք լսած ըլլալու է ներս մտնելու: Իրաւ է թէ անշուշտ գործելու չաշխատեցայ: Ի՞նչ հարկ կար: Եթէ լսէին, պարզապէս պիտի կարծէին թէ Լայընն էր որ տուն կը դառնար:

Այդ պահուն Սէմ խորին հառաչանք մը արձակեց և Պիլի կիսովին ասդին դարձաւ աթոռին վրայ:

— Կը հառաչէ՞ք, ինչո՞ւ, խղճի խա՞յթ ունի՞ք, հարցուց: Սէմ Պիլիի երեսը նայեցաւ:

— Ո՛չ, ամենեւին, ըսաւ: Կը խոստովանիմ սակայն թէ խիստ անախորժ զգայնութիւն մը կ'ունենայ մարդ երբ ինքնիրենը կ'ըսէ թէ մարդկային էակի մը սպանութեան մասնակցած է: Բայց նկատումներ կան, որոնց դիմադրել կարելի չէ և որոնք ամէն բանի կարող կ'ընեն ձեզ:

— Իրողութիւնը սա է որ Մինի անսովոր առատաձեռնութիւնով մը վարուեցաւ մեզի հետ: Այսուհետեւ աշխատելու պէտք չունինք ու աւելի երկար ատեն պիտի չմնանք իր ծառայութեանը մէջ: Իրաւ է թէ չենք կրնար անմիջապէս բաժնուիլ անկէ, վասն զի այս կերպով կասկածներ կ'արթնցնենք:

— Իրաւունք ունի՞ք, ըսաւ Սէմ խուլ ձայնով մը: Բայց այս գործին ինծի բերելիք դրամը մնացեալին հետ բաղդատելով ոչինչ է ինծի համար: Հարստութիւնը ի՞նչ կարելութիւն ունի, երբ Մինին իմս պիտի ըլլայ:

Ծառան մէկ ոստումով մը ելաւ:

— Ի՛նչպէս, դո՞ւք ալ, պոռաց:

Սէմ շտկուեցաւ:

— Ի՛նչ ըսել կ'ուզէ «դո՞ւք ալ»: Ա՛հ, կ'երեւակայէք թէ յաջողութիւն պիտի ունենաք Մինիի քով:

— Այո՛, բարեկամս, պատասխանեց ծառան, կը յաջողիմ, գոնէ ձեզի չափ:

— Սո՛ւտ էք, սո՛ւտ էք: Ես ամէն բան պիտի ըսեմ

ձեզի, մտիկ ըրէք: Ո՛չ թէ դրամասիրութեան, այլ Մինիի հանդէպ զգացած սիրոյս համար մասնակցեցայ ոճիրին... կ'ուզեմ որ իմա ըլլայ այդ կինը: Դիշեր ցորեկ անոր վրայ միայն կը խորհիմ: Ի՞նչ փոյթ դասակարգի տարբերութիւնը, որ կայ մեր երկուքին միջեւ: Չէ՞ որ մեր ձեռքերը միեւնոյն զոհին արեանը մէջ թաթխեցինք: Մինի կրնայ կինս ըլլալ: Իրարու առջեւ կարմրելու պատճառ չը չունինք այլ եւս: Պիտի ամուսնանամ անոր հետ: Երդում ըրած եմ:

— Ամենեւին, տխմար, պատասխանեց Պիլի բոցավառ աչքերով: Անիկա ինծի հետ պիտի ամուսնանայ: Կը սիրեմ զայն, ինչպէս դուք, և սէրս խոստովանած եմ իրեն: Իր ձեռքը խոստացաւ ինծի, եթէ ուղէի օգնել իրեն Լայընը մէջտեղէն վերցնելու համար և սակարկութիւնը ընդունեցի: Ես իմ խօսքս պահեցի: Կարգը իրենն է իր խոստումը գործադրելու:

Սէմ դեռ դեղին կտրած էր: Կռուփները կծկուեցան:

— Թշուառակա՛ն, ըսաւ խուլ ձայնով մը, անհաւատալի է տղ: Ա՛հ, եթէ այդպէս ըլլալը գիտնայի, պիտի չօգնէի ձեզի ոճիրը գործելու համար:

— Տեսնենք, Սէ՛մ, ողջամիտ եղէք: Դրամ ունիք, շա՛տ դրամ: Ահաւտիկ հարուստ էք: Չգեցէք ձեր պաշտօնը, փոխեցէք անուննիդ և դասակարգնիդ և պիտի գտնէք ուրիշ կին մը, որ երջանիկ պիտի ընէ ձեզ:

— Ո՛չ, պիտի չմեկնիմ: Պիտի մնամ: Դո՛ւք պիտի մեկնիք հոսկէ և տեղի պիտի տաք ինծի:

Իրենց աչքերէն կայծակ կը ցատկէր: Իրարու կը նայէին երկու հակառակորդներու պէս, որոնք պատրաստ են մահացու կռիւ մղել:

— Սրիկա՛յ, պոռաց Պիլի: Եթէ համարձակիք Մինիի մօտենալ, շան պէս կը սատկեցնեմ ձեզ:

— Սատկեցուցէք նայիմ: Մինի իմա է: Պիտի հարկադրեմ զայն կինս ըլլալու և եթէ մերժէ, առաջին գործս պիտի ըլլայ դատարան երթալ և անցած դարձածը պատմել: Գիտեմ թէ ես ալ կորստեան պիտի մատնուիմ, բայց որի՞ն հոգը: Այն վայրկեանէն, ուր պիտի չկրնամ Մինին ունենալ, ապրիլ չեմ ուզեր այլ եւս:

— Իրաւ որ չափազանց է ատիկա: Պիտի մեռնի՛ք:

Եւ Պիլի, կռուփները բարձրացուցած, խոյացաւ Սէմի վրայ, որ յարձակումին սպասեց, առանց քայլ մը ետ երթալու: Բայց նոյն պահուն որոտաղին ձայն մը պոռաց:

— Կեցի՛ր:

Երկու մարդիկը կեցան, իրենց ապշութենէն զեռին զամուռնով: Քիչի պզտիկ սենեակին դուռը բացուեցաւ և Նաթ Փինքէրթըն սեմին վրայ կեցաւ առճանալը բարձրացուցած:

Դէմքը պաղ ու անկարեկիր մնացած էր և կը նայէր երկու թշուառականներուն որոնք զիրար պիտի պատառէին եթէ իր միջամտութիւնը չըլլար:

— Տխմարնե՛ր, ըսաւ վարպետը չոր չեչտով մը: Իրաւցնէ զիւհարած էք ուրեմն: Իրարու հետ պիտի կռուիք, թերեւս զիրար պիտի խեղդէք կնոջ մը համար, որ բնաւ միտք չունի ձեր երկուքէն ոչ մէկին պատկանելու:

«Եւ այդ կնոջը՝ աշխարհի ամէնէն ցած, ամէնէն գժուձ էակներէն մէկուն համար մարդասպան եղաք: Ամօթ ձեզի:

Սէմ և Պիլի ճանչցան զաղանի ոստիկանը:

— Նաթ Փինքէրթըն, պոռացին երկուքն ալ սարսափահար:

— Այո՛, Նաթ Փինքէրթըն, պատասխանեց վարպետը: Եւ չիմա, բաւական խօսեցանք: Իմ կալանաւորներս էք: Եթէ փախչելու ամենազոյզն փորձ մը ընէք, կրակ կ'ընեմ: Ձեռքերնիդ վե՛ր առէք:

Երկու թշուառականները անմիջապէս վեր առին իրենց ձեռքերը: Ձարհուրելի ստիկանին շեշտին, ընթացքին մէջ ա՛յնչափ պատկառելի ու հրամայական բան մը կար որ զի մազրելու գաղափարն իսկ չունեցան:

Այն ատեն Փինքէրթըն սենեակէն ներս մտաւ:

— Այս սնակնկալին չէիք սպասէր հէ՛, ըսաւ հեղնական շեշտով մը: Համոզուած էիք թէ երբեք չէիք կրնար կասկածի ենթարկուիլ: Դուք երկու տխմարներ էք որ այդ կնոջ խօստումներուն հաւատցիք և ձեզի համար զժրախտութիւն է որ ձեր թերահաւատութիւնը մինչեւ կառավանատ պիտի տանի ձեզ:

Պիլի, այս սոսկալի խօսքերը լսելով, քիչ մնաց որ պիտի նուաղէր: Իսկ «չօֆէօ»՞ն՝ Սէմ՝ սոսկալի հայհոյութիւն մը բրաւ և ձեռքերը վար առնելով, ոստում մը ըրաւ զէպ ի

դուռը: Բայց նոյն պահուն պայթում մը լսուեցաւ և Սէմ
ինկաւ, գնդակ մը մտած ըլլալով սրունքին մէջ:

Տեսնելով որ իր մեղսակիցը կը փորձէր փախչիլ, Պիլլի-
շարժում մը ըրած էր անոր հետեւելու համար, բայց չուտով
հրաժարեցաւ այդ դադափարէն և շարունակեց ձեռքերը վեր-
բռնել:

— Կարծեմ թէ չէք ճանչնար զիս, ըսաւ Փինքէրթըն
հանդարտօրէն, ապա թէ ոչ պիտի գիտնայիք թէ երբ մէկուն
օձիքէն բռնեմ, անիկա բնաւ չազատիր ձեռքէս:

Պիլլի մօտեցաւ և ատրճանակը ձգելով, անոր երկու
ձեռքերը բռնեց, ուժգին շարժումով մը վար իջեցուց և ձեռ-
նակապի դարկաւ: Յետոյ մօտեցաւ Սէմի, որ գետնին վրայ կը
տապալկէր ողբագին հեծեծանքներ արձակելով և անոր դաս-
տակներն ալ կաշկանդեց: Կը մնար գիտնալ թէ ո՛ւր կը
գտնուէր Մինի տը Վալ:

— Չարժեր որ ուրանալու փորձ ընէք, ըսաւ Փինքէրթ-
թըն: Մինի տը Վալ ձերբակալուած է արդէն: Բանտն է և
ինք է որ մատնեց ձեզ իբրեւ Սէմիւրը Լայընի սպանիչները:

Երկու թշուառականները կատաղութեան աղաղակ մը
արձակեցին, Պիլլի, որ վախէն կը դողդղար պոռաց:

— Այո՛, բայց չըսա՛ւ թէ մեզ այդ օձիւրին մղողը ինք էր:
Վասն զի կ'ուզէր Լայընէն վրէժ լուծել: Եթէ կ'ըսէ թէ ան-
մեզ է, սուտ կը խօսի:

— Այո՛, բաղմաթիւ անձերու ներկայութեան ըսաւ թէ
անմեզ է: Եւ հաւտացին իր խօսքին: Ոմանք նոյն իսկ կ'ու-
զէին անոր պաշտպանութիւնը ստանձնել:

— Ա՛հ, այո՛, Ուիլերմ Սթէնֆօրտն է անշուշտ, ըսաւ Սէմ:
Եթէ զանիկա իր երեկոյթին հրաւիրեց, պատճառը այն է որ
խենթի պէս սիրահարուած է անոր:

Փինքէրթըն հասկցած էր: Ասիկա գիտնալ ուղած էր:

Անունով կը ճանչնար Ուիլերմ Սթէնֆօրտը: Շատ հա-
րուստ, շատ ուսեալ անձ մըն էր, գրականութեան և գեղար-
ուեստի լուսամիտ պաշտպան, և կը սիրէր Հինգերորդ Ծա-
ռուղիի իր պերճաշուք բնակարանին մէջ երեկոյթներ տալ,
որոնց կը հրաւիրէր քաղաքին ամէնէն հռչակաւոր արուես-
տագէտները:

Փինքէրթըն պատուհանին առջեւ գնաց, բացաւ և սուլեց:

Քանի մը պահակներ պատասխանեցին այս սուլումին: Մէկ
երկու վայրկեան ետք, 5—6 ոստիկաններ տունէն ներս
մտան:

Վարպետը ինքզինք ճանչցուց անոնց և հրամայեց որ
երկու կալանաւորները պահականոց տանին:

Երբ Սէմ ու Պիլլին կը տանէին, վարպետը հանդարտ
ձայնով մը ըսաւ:

— Հիմակ Ուիլերմ Սթէնֆօրտի տունը պիտի երթամ և
գեղանի Մինի տը Վալը պիտի ձերբակալեմ:

Կատաղութեան կրկին աղաղակներ պատասխանեցին
իրեն:

— Ա՛հ, թշուառական մըն եմ ես, ըսաւ Սէմ, ես
մատնեցի զայն:

Երկու մարդիկը տարուեցան և Փինքէրթըն ամարանո-
ցէն դուրս ելաւ Հինգերորդ Ծառուղի երթալու համար:
Փողոց ելլելով գտաւ իր օգնականը՝ Մօրիսըն, որուն պաշ-
տօն տուած էր փնտռել թէ Սէմիւրը Լայըն տեսնօք ո՛ւր կը
բնակէր և ի՞նչ կ'ընէր Նիւ Եօքի մէջ:

Մօրիսըն յաջողած էր գտնել Լայընի նախկին հասցէն:
Մերձակայ սրահի մը մէջ տեղեկութիւններ տուած էին հան-
գուցեալին վրայ:

Պէտք է ըսել թէ այդ տեղեկութիւնները դրուատալից
ըլլալէ հեռու էին: Լայըն կը բնակէր Յիսունեւվեցերորդ
Փողոցի մէկ հին տունին առաջին յարկը և ամբողջ թաղին
մէջ ճանչցուած էր իբրեւ ամէնէն վարնոց տեսակէն վաշ-
խառու մը, որ իր ճարտարութեան շնորհիւ միշտ կրցած էր
ճողոպրիլ օրէնքին ձեռքէն:

Երկու գաղտնի ոստիկանները կառք մը նստան և շու-
տով հասան Հինգերորդ Ծառուղի: Սթէնֆօրտի պերճաշուք
ամարանոցին մօտերը կեցան և կառքէն իջան:

Սթէնֆորտի ամարանոցին գետնայարկի սրահները շքեղօրէն լուսաւորուած էին, վառնդի հարուստ և փայլուն հրաւիրեալներ կը փութային հոն:

Փինքէրթըն և Մօրիսըն դրան առջեւ գացին և իսկոյն ոսկեզօծ երկղներով համազգեստ հագած ծառայ մը դիմաւորեց զիրենք:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, ըսաւ:

Բայց զարհուրանքով ընկրկեցաւ երբ փինքէրթըն իր անունը յայտնեց և զաղտնի ոստիկանի իր նշանը ցոյց տուաւ:

— Նախ պարապ սենեակ մը երթանք, ուր մէկը չկրնայ տեսնել մեզ, ըսաւ:

Ծառան նախասենեակին մէջէն առաջնորդեց երկու զաղտնի ոստիկաններուն և բացաւ պերճօրէն կահաւորուած պզտիկ գրասենեակի մը դուռը, ուր ելեկտրական լոյսը վառեց:

— Երեկոյթի զգեստ մը կրնա՞ք հայթայթել շուտով, հարցուց վարպետը:

— Բայց անշուշտ, Մր. Փինքէրթըն: Ես ունիմ հատ մը, զոր կրնամ երեք վայրկեանէն բերել ձեզ:

— Լա՛ւ, գացէք բերէք: Երեկոյթը տակաւին աւարտած չէ՞:

— Ո՛չ, ո՛չ, նուագահանդէսը միայն վերջացաւ: Քաւորդ ժամէ մը սեղան պիտի նստին:

— Շատ աղէկ: Ծառայի համազգեստ մըն ալ պէտք է աշխատակիցիս՝ Մր. Մօրիսընի համար:

— Կրնամ շատ դիւրաւ հայթայթել հատ մը:

— Լա՛ւ: Այդ հագուստները բնութեւն առաջ սրահ մտէք և իմ կողմէս խնդրեցէք Մր. Սթէնֆորտէն, որ բարեհաճի հոս գալ: Ըսէք իրեն թէ խնդիրը կարեւոր գործի մը վրայ է: Միայն թէ այս յանձնարարութիւնը զաղտնի կերպով ըրէք, այնպէս որ ներկաներէն մէկը բան մը չնշմարէ:

— Հասկցայ, Մր. Փինքէրթըն:

Ծառան հեռացաւ և փինքէրթըն հարկ եղած հրահանգները տուաւ իր օգնականին: Մօրիսըն, ծառայի հագուստով ծալտուած, ընթրիքի սպասարկութեան պիտի օգնէր: Այնպէս պիտի կարգադրէր որ շարունակ Մինի տը վալի տթոռին ետեւը գտնուէր:

Քանի մը վայրկեան ետք դուռը բացուեցաւ և տանտէրը ներս մտաւ: Բարձրահասակ և համակրելի դէմքով մարդ մըն էր: 35 տարու մը ըլլալու էր: Այս երկու անձանօթ մարդիկը տեսնելուն պէս բուռն զարմանք մը նկարուեցաւ իր դիմագիծերուն վրայ:

Բայց իր զարմանքը ա՛լ աւելի շատցաւ, երբ լսեց անոնց անունը:

— Ի՞նչ անակնկալ, Փինքէրթըն... Մեծք Աստուած: Արդե՞ծ ոճրագործ մը փնտռելու եկած էք տունս:

— Ոչ, ոճրագործունի մը:

— Ի՞նչ կ'ըսէք: Խնդիրը որո՞ւ վրայ է:

— Օր. Մինի տը վալի վրայ, պատասխանեց Փինքէրթըն ծանր ձայնով մը:

Սթէնֆորտ մեռելի մը պէս դեղնեցաւ և հարուածին տակ երերաց: Ինքնիրեն կը հարցնէր թէ աղէկ լա՞ծ էր թէ խելքը չէ՞ր կորսնցներ: Եթէ Նաթ Փինքէրթընէն զատ ուրիշ մը ընէր այս սոսկալի ամբաստանութիւնը, իր ծառաներուն միջոցաւ դուրս նետել պիտի տար զայն:

— Բայց անկարելի է, ըսաւ: Այդ աննման արուեստագիտունին, որուն հրաշալի ձայնը տակաւին հազիւ ժամ մը առաջ խելայեղ խանդավառութիւն մը առաջ կը բերէր հրաւիրեալներուն մէջ, անարդ ոճրագործ մը միայն եղած պիտի ըլլայ: Ո՛չ, հազար անգամ ոչ:

— Աւա՛ղ, այո՛, Մր. Սթէնֆորտ, պատասխանեց զաղտնի ոստիկանը: Զուտ ճշմարտութիւն է ըսածս: Օր. Մինի տը վալ Բաթէրսընի մէջ Սէմիւըլ Լայընի անձին վրայ գործուած ոճիրին թելադրիչը եղած է:

— Մր. Փինքէրթըն, վստա՞ն էք թէ չէք սխալիր:

— Բացարձակապէս վստահ եմ: Ապացոյցները ջախջախիչ են:

Փինքէրթըն համոզիչ ճարտասանութեան ոյժով յաջողե-

ցաւ հանդարտեցնել միտքը Սթէնֆորտի, որուն դժգոհութիւնը միայն կը ցուցնէր տակաւին իր ներքին յուզումը և գրգռութիւնը:

Վարպետը անոր պարզեց իր ծրագիրը և Սթէնֆորտ հաւանեցաւ: Իր հիւրերուն քով դառնալու համար դուրս ելլելէ առաջ, Կիտը և մեյքապոստ ձայնով մը ըսաւ Վարպետին.

— Մը. Փինքէրթըն, պէտք է խոստովանիմ ձեզի թէ ես Օր. Մինի տը Վալի ամէնէն խանդավառ հիացողներէն մէկն էի: Նոյն իսկ աւելի գորովալից զգացում մը կը տածէի անոր համար: Ուստի այս բոսկալի լուրը կրկնապէս հարուածեց զիս: Բայց, օրհնեալ է Աստուած, տակաւին ձգած չէի որ այս սէրը ամբողջովին զրաւէր սիրտս: Ազատ ընազդում մը կ'ըսէր ինծի թէ մինչեւ ցմահ անոր հետ կապուելէ առաջ լաւ կ'ընէի եթէ հիմնովին ուսումնասիրէի անոր նկարագիրը: Հետեւապէս սիրահարը դիւրաւ պիտի մխիթարուի, մանաւանդ երբ խորհիմ Օր. տը Վալի գործած սոսկալի ոճերին վրայ: Բայց ի՞նչ վիշտ՝ արուեստագիտութիւն համար: Մեղք որ այդ հրաշալի ձայնը առ յաւիտ պիտի կորսուի արուեստին համար:

— Հաւատացէք որ ես ալ ցաւ կ'զգամ ձեզի պէս, պատասխանեց Փինքէրթըն: Բայց ի՞նչ ընենք: Ես օրէնքին ու արդարութեան ծառան եմ և պէտք է որ անոնց հնազանդիմ ամէն բանէ առաջ:

Սթէնֆորտ դարձաւ իր հիւրերուն մօտ, որոնց բացատրեց թէ իր ամէնէն վաղեմի բարեկամներէն մէկը՝ Սթօնս հեռագրով ծանուցած էր իր ժամանումը և թէ վայրկեանէ վայրկեան անոր կ'սպասէր: Սեղանին վրայ իր տեղը պիտի պահէին անոր, ճիշտ Օր. տը Վալի դէմը:

Ոչ ոք նշմարեց Սթէնֆորտի դժգոհութիւնը: Սեղան նստաւ և ջանաց ծածկել իր վրդովումը:

Այլ եւս չէր համարձակեր աչքերը դարձնել Մինի տը Վալի կողմը, որ իր գեղեցկութեան բովանդակ փայլին մէջ, թագուհիի ժպիտով մը կ'ընդունէր փաղաքշական մեծարանքները և հիացման արտայայտութիւնները, որ կը շռայլուէին իրեն: Այդ պահուն շատ հեռու էր մտքէ անցնել թէ պատիժը մօտեցած էր:

Եթէ Սթէնֆորտ միմիայն իր սրտին անսացած ըլլար, պիտի ելլէր և անոր մօտ պիտի վազէր, տակաւին ժամանակը չանցած անոր իմացնելու և պոռալու համար. «Փախէ՛ք, փախէ՛ք»:

Բայց այն պահուն, ուր այս փորձութեան դէմ կը պայքարէր, տեսաւ ներս մտնելը Փինքէրթընի աշխատակիցին, որ ծպտուած էր իբր ծառայ:

Շատ ուշ էր:

Մօրիսըն երգչուհիին աթոռին ետեւը կեցաւ: Ինք ալ չկրցաւ չհիանալ աղջկան գեղեցկութեան վրայ և յուզում մը զգաց ինքնիրենը ըսելով թէ բանտ երթալու համար միայն դուրս պիտի ելլէր հոնկէ:

Ծառաները երկրորդ սպասը կը բերէին, երբ Նաթ Փինքէրթըն սրահ մտաւ:

Սթէնֆորտ որ տակաւին շատ տոգոյն էր, դիմաւորեց զայն և ըսաւ ձայնով մը որ յուզումէն կը դողար.

— Ա՛հ, եկա՞ք, սիրելի Սթօնս: Շատ ուրախ եմ որ կրցաք գալ:

Իր բարեկամը ներկայացուց հրաւիրեալներուն, որոնք կը բաղկանային քսանի չափ անձերէ:

Նախ և առաջ Մինի տը Վալ ուշադրութիւն ըրած չէր նորեկին: Ներկայացման պահուն էր որ նայեցաւ անոր: Ակնարկը իսկոյն զարհուրելի սեւեռում մը ունեցաւ: Գոյնի ամէն հետք անհետացաւ այտերէն և ձեռքը բռնած գաւաթը այն աստիճան դողաց որ հեղուկը ծածկոցին վրայ թափեցաւ:

Փինքէրթըն, որ առանց յայտնի ընելու կը դիտէր զայն, կատարեւապէս կը գուշակէր անոր միտքէն անցածը: Ծանցած էր անոր դէմքը, որուն դիմագիծերը կ'ուսումնասիրէր ամէն օր, շարաթիւերէ ի վեր: Հասկցած էր թէ գործը լինցած էր, թէ խաղը կորսուած էր իրեն համար և թէ իր ճակատագիրը պիտի որոշուէր:

Բայց այս տարօրինակ կինը իր անձին վրայ իշխելու հիանալի կարողութիւն մը ունէր: Իր քովը նստողը, խիստ վայելուչ պարոն մը, հարցում մը ըրած ըլլալով իրեն, ինքզինքը գտաւ և յաջողեցաւ պատասխանել առանց ամենափոքր վրդովում մը ցոյց տալու:

Միայն իր տոգոհութիւնն էր որ կը մատնէր յուզումը: Դովը նստողը նշմարեց ասիկա և ըսաւ.

— Օր. տը Վալ, ի՞նչ ունիք: Բայց դեր գեղին կտրեր էք:

— Օ՛հ, բան մը չէ, պատասխանեց: Յաճախ կը պատահի ասիկա, բայց ընդհանրապէս քանի մը վայրկեանէն կ'անցնի: Ապահով եղէք:

Սթէնֆորտ իր տեղը տարաւ Փինքէրթընը և գաղտնի ոտիկանը երգչուհիին դէմը նստաւ, քաղաքավարութեամբ խոնարհելէ ետք անոր առջեւ:

Անիկա կը խուսափէր Փինքէրթընի երեսը նայելէ և տենդոտ շարժումով մը կը մանրէր իր առջեւը գտնուած

հացի կտոր մը: Սոսակցութիւնը որ պահ մը խանգարուած էր նոր հրաւիրեալին ժամանումովը, շուտով ընդհանուր հանգամանք մը առաւ և Փինքէրթըն, որ իր աջ կողմի դրացիին հետ խօսելու վրայ էր, կարծես թէ չէր նայեր իսկ իր դէմը նստող երգչուհիին:

Վերջապէս երբ կարգը երրորդ սպասին եկաւ, գաղտնի ոստիկանը խօսքը Մինի տը Վալի ուղղելով քսաւ:

— Կը ցաւի՞մ, Օրիորդ, որ չկրցայ կանուխ դալ և ջախճել ձեր ձայնը, որ կ'երեւի թէ հիանալի է:

Աղջիկը ժպտեցաւ:

— Ուրեմն ուրիշ տեղ կենալու՞ ստիպուած էիք, Մր. Սթոն:

Այո՛, ճամբորդութեան մէջ էի: Բաթէրսըն կը գտնուէի: Մինի տը Վալ սարսռաց:

— Լսեցի՞ք այն գարշելի ոճիւրը, որ գործուեցաւ այդ պղտիկ քաղաքին մէջ, շարունակեց զաղտնի ոստիկանը: Գիտեմ թէ զուգ ալ Բաթէրսըն գտնուեցաք և նուազահանդէսի մը մէջ երգեցիք: Ծիչդ է, այնպէս չէ՞:

Երգչուհիին աժգունութիւնը կրկնապատկուեցաւ և ինք ալ ջղային դողի մատնուեցաւ:

Հրաւիրեալները, տեսնելով ընթացքը տանախօս, որ ինք ալ դեր դեղին կտրած էր և երկու խօսեցեալներուն կը նայէր առանց բառ մը ըսելու, հասկցան թէ արտասովոր բան մը տեղի կ'ունենար: Մեռելական լուծիւն մը յաջորդեց ազմկալի խօսակցութիւններուն և բոլոր աչքերը դարձան Փինքէրթընի և Մինի տը Վալի կողմը:

Երգչուհիին արագ շարժումով մը շրջազեւտին մէկ գրպանէն հանած էր պղտիկ ատրճանակ մը, զոր ուղղեց զաղտնի ոստիկանին վրայ: Ինք իր անձին տէրը եղած էր կատարելապէս: աչքերը կը փայլատակէին, կուրծքը վեր կ'ելէր ու վար կ'իջնէր արագ արագ: Բայց միայն ատենք էին յուզումի հետքերը, զորս կարելի եղաւ նշմարել անոր վրայ:

Կը կարծէք ուրեմն թէ ձեզ չճանչցայ, մեծանուն զաղտնի ոստիկան, ըսաւ հեգնական ձայնով մը: Հարկ չկայ աւելի երկար ատեն կեղծել, Գիտեմ թէ ո՛վ էք:

— Ե՛ս ալ, Օր. Մինի տը Վալ, պատասխանեց վարպետը ամենամեծ պաղարիւնութեամբ:

Նոյն պահուն ծառան, որ Մինիի աթոռին ետեւ կեցած էր և որ, ինչպէս յայտնի է, Մօրիսինն էր, իսկոյն ծռեցաւ և անոր ատրճանակը խլեց յանկարծական շարժումով մը:

Մինի տը Վալ բարձր աղաղակ մը արձակեց և մէկ ոստումով ելաւ: Նաթ Փինքէրթըն ալ այսպէս ըրաւ և պոռաց ձայնով մը, որ բոլոր ներկաներուն սարսռու պատճառեց:

— Օր. Մինի տը Վալ, յանուն օրէնքի կը ձերբակալեմ՝

ձեզ, իբրեւ թելադրիչը այն ոճիւն, որ Բաթէրսընի մէջ գործուեցաւ յանձին Սէմիւել Լայընի:

Աղջիկը դողդոջեց, բայց գրեթէ իսկոյն ինքզինքը գտաւ և շտկուեցաւ:

— Է՛ ուրեմն, թող այնպէս ըլլայ, ըսաւ կատարելապէս յստակ ձայնով մը, թէեւ անիկա տակաւին քիչ մը կը դողար: Կը տեսնեմ թէ խաղը կորսնցուցի և առանց դիմադրելու պիտի հետեւիմ ձեզի, Մր. Փինքէրթըն: Բայց անկէ առաջ թոյլ տուէք որ կարճ բացատրութիւն մը տամ այստեղ ներկայ գտնուող անձերուն և մասնաւորապէս Մր. Սթէնֆօրտի: Այո՛, ես սպաննեցի կամ մանաւանդ սպաննել տուի այդ թշուառական Սէմիւել Լայընը: Բայց ինչո՞ւ գործեցի այդ ոճիւրը, ինչո՞ւ ինծի հետ քաշեցի երկու հոգի, որոնք մինչեւ այսօր մեղադրելիք բան մը ունեցած չէին բնաւ: Վրէժխնդրութեամբ համար, վասն զի ինծի համար անհանդուրժելի էր մտածել թէ այդ թշուառականը, որ այնչափ աւերումներ ու թշուառութիւններ կուտակած էր իր շուրջը, անպատիժ կերպով կը վայելէր ամենագարշելի միջոցներով ձեռք բերած հարստութիւնը: Իմ բուն անունս Մինի Ճիֆրի է: Ծնողներս կը կոչուէին Հիւպըրթ և Ալիս Ճիֆրի: Բոլոր սրտովս կը սիրէի զանոնք: Օրհնեալ ըլլայ անոնց յիշատակը: Ատենօք հարուստ, շատ հարուստ էին և կատարելապէս երջանիկ ապրած էին: Ես իրենց միամօր աղջիկն էի և կը պաշտէին զիս: Օր. մը, ազետալի օր, այդ Սէմիւել Լայընը մեր տունը մտաւ: Ասիկա սկսեաւարութիւնը եղաւ մեր բոլոր դժբախտութիւններուն: Յաջորդեցաւ հայրս մղել վտանգաւոր շահադիտութիւններու, ու իսկոյն մարդը իր ամբողջ հարստութիւնը կորսնցուց, մինչ Լայըն հետզհետէ կը հարստանար: Կրցած էր բացարձակ իշխանութիւն մը ձեռք բերել հօրս վրա, և նոյն իսկ պիտի չփորձեմ բացատրելու ձեզ թէ ի՞նչ գարշելի և անարգ միջոցներով թշուառութեան մատնել Հիւպըրթ Ճիֆրին: Ի վերջոյ տարաբախտ հայրս կրցաւ հասկնալ թէ իր ամբողջ հարստութիւնը Սէմիւել Լայընի ձեռքը անցած էր: Բայց անիկա դժոխային խորամանկութիւնով մը և ճարտարութիւնով մը կրցած էր այնպիսի կերպով կարգադրել որքան որ կարելի չեղաւ դատարան քաշել զինքը: Օրէնքի, եթէ ոչ պատուոյ հետ մեղադրելի բան մը չունէր: Մեզի համար կործանում, յուսահատութիւն եղաւ: Ծնողքս և ես վռնտուեցանք մեր տունէն, որ աճօրդով ծախուեցաւ: Նոյն օրը զիս հեռաւոր աղգականի մը քով տարին: Իսկ իրենք իրիկունը գացին Պրուքլինի կամուրջին վրայ, չուանով մը իրար կաթեցին ինքզինքնին:

և կոհակներուն մէջ գահավիժեցան: Յաջորդ օրը անոնց ներկու դիակները հանեցին: Ես այն թուականին շատ նորատի էի, — 15 տարու, բայց երբ ծնողներուն անձնասպանութիւնը լսեցի, ինքնիրենս հանդիսաւոր կերպով երդուաւրբի որ օրին մէկը վրէժ պիտի լուծէի զիս որբացնող թշուառականէն: Սակայն ապագան կարծես ժպտիլ կ'ուզէր ինծի: Կ'ըսեն թէ Աստուած հիանալի ձայն մը տուած էր ինծի, որով կրցայ հարուստ և անուանի ըլլալ: Անիկա թոյլ տուաւ նաև ինծի որ վրէժս լուծեմ — և լուծեցի: Հիմակ ամենքդ ալ գիտէք թէ ինչո՞ւ ըրի այս բանը: Թերեւս ձեր մէջ կան որ կը հասկնան զիս և ներողամտութեամբ պիտի դատեն իմ ընթացքս:

«Գալով ինծի, այստեղ ընելիք գործ մը չունիմ այլևս: Աստուած ողորմի՛ իմ խեղճ հոգիիս:

Մօրիսոն, որ Մինի տը Վալի ետեւը կեցած էր, տակաւին թեւը երկնցնելու և արգիլելու ժամանակ չունեցած, երգչունին շրթներուն տարած էր պզտիկ շիշ մը, զոր վայրկեանէ մը ի վեր ափին մէջ պահած էր: Այդ շիշը շանթահարող թոյն մը կը պարունակէր:

Վայրկեան մը ետք վերջիե շունչը կը փչէր:

Հրաւիրեալները իրարմէ բաժնուեցան խորին յուզման մը մատնուած: Ոստիկանութիւնը, որուն իմաց տրուած էր իսկոյն, վերցնել տուաւ դիակը:

Քանի մը օր ետք, ծառան՝ Պիլի Րիտն և «չօֆէօր»ը՝ Սէմ Թօրմըն, երգուեալներուն առջև հանուեցան: Հոն խոստովանեցան թէ իբրև փոխարինութիւն ո՞հրին մասնակցած ըլլալուն, տիրուհին իրենց թողած էր Սէմիւըլ Լայընի հարստութիւնը, զոր Պիլի, բանալիները ձեռք անցուցած ըլլալով, գացած վերցուցած էր իրենց զոհին դրամարկդէն:

Երկուքն ալ մահուան դատապարտուեցան, բայց իրենց պատիժը 20 տարուան բանտարկութեան փոխուեցաւ:

Գալով գեղանի երգչունիին, նիւ Եօրքցիները անոր դժբախտ ճակատագրէն պահեցին յիշատակ մը, ուր կարեկցութիւնը անոր զմայլելի ձայնին առթած սքանչացման հետ կը խառնուի:

Վ Ե Ր Ձ

910

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007238 18

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007237 17

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007236 16

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007235 15

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007241 21

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007240 20

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007239 19

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007234 14

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007233 13

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007232 12

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007231 11

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007230 10

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007229 9

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007228 8

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007227 7

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007226 6

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007225 5

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007224 4

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007223 3

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007017 2

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0933053 1

